

Gekapt tropisch bos is snel weer de oude

Op verlaten landbouwpercelen keert tropisch bos binnen enkele decennia weer terug. Vrijwel volledig herstel is mogelijk binnen 120 jaar. Een verrassende en positieve boodschap, volgens de onderzoekers.

TEKST ROELOF KLEIS FOTO'S ALAMY

Nog steeds sneuvelt veel tropisch bos voor landbouw of veeteelt. Veel van die grond komt na verloop van tijd ook weer braak te liggen; de grond raakt uitgeput, boeren stoppen of verkassen naar elders. Op de achterblijvende gronden groeit vervolgens weer bos terug. En dat gaat bemoedigend snel, blijkt uit een grote internationale studie onder leiding van de Wageningse boscoloog Lourens Poorter. Poorter en zijn collega's brachten de groei van zogeheten secundair bos in kaart in het tropisch regenwoud van Zuid- en Midden-Amerika en delen van West-Afrika. Niet door de ontwikkeling van bospercelen in de tijd te volgen, maar door bospercelen te vergelijken die variëren in leeftijd sinds de akkers of veeweides verlaten zijn. Die aanpak is min of meer uit nood geboren. 'Er is niet veel langlopend onderzoek aan dit soort percelen beschikbaar', licht Poorter toe. 'Maar weinig van dit soort bosgebiedjes worden in de tijd gevolgd en dan vaak ook niet langer dan twintig jaar. Terwijl juist herstel over de langere termijn interessant is. Door secundaire bossen die verschillen in leeftijd en zich in verschillende fases van herstel bevinden naast elkaar te leggen, ontstaat een soort tijdlijn van bosherstel.'

2275 PERCELEN

In de studie, die half december verscheen in *Science*, werden op die manier meer dan 2275 perceeltjes secundair bos met elkaar vergeleken, verspreid over 77 landschappen. Het gaat daarbij om kleine proefperken, gemiddeld

slechts 0,1 hectare groot, die ontstaan uit zwerfandbouw of verlaten veeweides van kleine boeren. Er werd vastgesteld hoe snel en volledig het herstel plaatsvindt van een groot aantal kenmerken, zoals de structuur van het bos, de diversiteit en samenstelling van de soorten, het koolstofgehalte van de bodem en het functioneren als ecosysteem.

De resultaten geven de burger moed. De natuur herneemt zijn oude gang verrassend snel. Binnen 20 jaar zijn veel kenmerken van het oude bos gemiddeld voor nagenoeg tachtig procent weer de oude. Een vrijwel volledig herstel is mogelijk binnen 120 jaar. Als het

‘Het herstel gaat veel sneller dan gedacht’

bos tenminste met rust wordt gelaten. Wel herstellen sommige kenmerken sneller dan andere. Bij de bodem gebeurt dat grotendeels al binnen een decennium en de hout- en bladeigenschappen herstellen zich in minder dan 25 jaar. De biodiversiteit daarentegen heeft meer tijd nodig om terug op het oude niveau te komen: tussen de 20 en 60 jaar. Dat betekent overigens niet dat na 60 jaar alles weer is als voorheen. Het aantal soorten herstelt wel, maar het zijn niet altijd dezelfde soorten als vroeger. Het kan bovendien lang duren voordat tropische bomen volwassen zijn. Volledig herstel duurt daardoor zeker 120 jaar.

NABURIGE BOMEN

De onderzoekers concluderen dat de veerkracht van secundair tropisch bos groot is. Mits het gebruik als landbouwgrond niet langer dan drie tot tien jaar heeft geduurd. Poorter: ‘Hoe langer en hoe intensiever je grond gebruikt, hoe meer je die uitput en hoe minder snel het herstel plaatsvindt.’ De bodem moet bovendien nog voldoende zaad bevatten dat kan zorgen voor nieuwe aanwas. De aanwezigheid van ouder bos in de omgeving is bovendien essentieel. Zaden van naburige bomen kunnen het terrein dan koloniseren. Het areaal aan secundair bos is fors. Meer dan een kwart van de neo-tropen – de tropische bossen van Zuid- en Midden-Amerika – bestaat uit secundair bos dat is ontstaan na landbouw. Volgens Poorter toont de studie aan

hoe groot het belang is van die bospercelen voor het herstel van biodiversiteit en het halen van klimaatdoelen. ‘Eenmaal gekapt tropisch bos is niet voor altijd verloren. Het herstel gaat veel sneller dan gedacht. Dat is de verrassende en positieve boodschap van deze studie. Ik ben van nature een optimist. Het glas is bij mij altijd halfvol. Maar nu blijkt dat het na 20 jaar al voor 80 procent vol is!’. Bij die positieve boodschap past ook een flinke bijsluiter. ‘Dit is geen *license to kill*, in de zin van: je kunt dus rustig je gang gaan. Er is nog maar weinig oud tropisch bos aanwezig. Laten we dus vooral behouden wat er is.’

EEN HANDJE HELPEN

Dat herstel hoeft weinig te kosten. De natuur doet grotendeels het werk, hier en daar geholpen door actief beheer, afhankelijk van de lokale condities. Die lokale omstandigheden zijn belangrijk. Gemiddeld herstelt secundair bos zich rap, maar de verschillen tussen locaties zijn groot. Op plekken waar een gebrek is aan zaad of een invasieve soort domineert, duurt herstel veel langer. Op die plekken moet de mens een handje helpen, door herplant, wieden of het maken van ecologische corridors naar het gebied. ‘Gebruik natuurlijk bosherstel waar het kan, plant aan waar het moet en daarbij kan agroforestry, een combinatie van land- en bosbouw, ook een goede optie zijn.’ ■

www.wur.nl/herstel-regenwoud

Tropisch bos dat wordt gekapt voor de landbouw, is niet voor eeuwig verloren; binnen 20 jaar is het voor 80 procent hersteld.